

Scenă dintr-un cortegiu de carnaval, la Paris. Gravură de Debucourt (1810).

Teatru și carnaval

de
Mircea Grigorescu

Ieșind „de după paravan”, în scena a VIII-a din actul ce încheie „farsa pură” și „fără greș” intitulată *D-ale Carnavalului*, domnul Nae Girimea, frizer, sub-chirurg și adorant al doamnei — sau domnișoarei — Mița Baston exclamă:

— „Se înțelege c-a fost o încurcătură, cum se-ntîmplă totdeauna în carnaval... Ei! d'ale carnavalului! Să-mi dați voie, coconițelor, să vă ispic eu încurcătura, pe larg, la masă...”

Caragiale nu ne-a mai spus, spre regretul nostru, cum a decurs acea masă și dacă nu cumva isplăcările ingeniosului frizer și strașnica magnetizare cu jamaică a Căținadului n-au dezlănțuit noi scene cu vitriol englezesc și cerneală violentă. Ni se pare,

însă, că lăsînd la o parte „încurcăturile”, altoceva a rămas neisplăcat, de pe urma acestei încîntătoare comedii. Și anume, ceva din însuși cadrul acțiunii sale, despre care știm, doar, că se petrece, cu măști, cu public, cu sergenți de noapte, „într-un carnaval din București”.

S-a așternut, de multă vreme, cenușa uitării și a visărilor noastre peste acel carnaval. Pentru generațiile care admiră și aplaudă astăzi piesa, chiar titlul ei apare învăluit într-un fel de ceață a trecutului, în nimbul căreia carnavalul, trecător prin locurile noastre, abandonat și uitat de aproape o jumătate de veac, a devenit o vocabulă fără conținut, un cuvînt inutil, pe care dicționarul enciclopedic contemporan nici nu s-a mai

Seară de carnaval. Gravură de Hieronymus Bosch (în jurul anului 1500).

ostenit să-l menționeze. Totuși, pe lângă faptul că „farsa pură” a lui Caragiale — cum o prețuiește, pe drept cuvânt, Șerban Cioculescu, — merita să-și aștepte puțin titlul într-o asemenea lucrare „cioclopedică” și „comportativă”, noțiunea, în sine, carnavalul ca atare, cu pitorescul și aberațiile lui, cu pasiunile și reacțiile disprețuitoare stîrnite într-o milenară existență, s-ar cuveni să aibă o inscripție, fie și un epitaf, în inventarul cunoștințelor moderne despre viață, artă și moravuri.

Nu pare a fi prea greu de situat, în rafturile istoriei, carnavalul care l-a inspirat pe Caragiale. El trebuie să se fi desfășurat prin anii imediat următori războiului pentru independență, probabil între 1880—1884, deoarece — așa cum ne asigură Șerban Cioculescu — *D'ale carnavalului* a fost prezentată de autor la un concurs al Teatrului Național din București și „distinsă cu premiul bănesc de 1200 lei”, la 25 februarie 1885. Faptul este atestat de procesul verbal al juriului „redactat cu mîna prezidentului, Vasile Alecsandri și contra-semnat de Titu Maiorescu, Hasdeu, Gr. C. Cantacuzino, V. A. Ureche, Grigore Ventura și C. I. Stănescu”.

Printr-o coincidență, desigur, fortuită, data „premiului bănesc”, 25 februarie, cădea tocmai în ultimele zile de carnaval. După o lungă sarabandă de baluri mascate, procesiuni vesele, care alegoric, spectacole teatrale sub cerul liber, bătăi cu confetti și serpentine, jocuri de artificii și foc bengal, care începeau, în aproape toate țările creștine, fie după Crăciun, fie în a doua săp-

tămină din ianuarie, după Bobotează, carnavalul se încheia spre sfîrșitul lui februarie. Căci,

...„după obicei
În Carnaval dănuiala ține
Uro șase săptămîni, ba și mai bine“

asa cum ne-o spune Byron, în poemul „Beppo”.

În calendarul religios, limita era seara de „lăsata secului”, termen inexorabil, cînd, într-o atmosferă delirantă, carnavalul sucomba, epuizat, la capătul unui suprem festin.

Acum, cînd vrem să ne apropiem de înțelezul lui, cea dintîi piedică pe care ne-o aruncă în drum carnavalul, este originea numelui ce-l poartă. Această uriașe serbare populară, adevărată apoteoză a măștilor, și-a ales, pentru sine, una din cele mai derutante deghizări din labirintul etimologiei. Trei școli de filologi savanți au fost de demult și sînt și astăzi, în dezacord, din cauza carnavalului. Cei mai grăbiți, dar nu și cei mai circumspecți, ne asigură că disecînd cuvîntul printr-o foarte ușoară incizie și asociindu-l cu ritualul religios al postului mare, vom descoperi cuplul de cuvinte, „carne vale”, interpretat drept „adio carne”, un fel de rămas bun, plin de melancolie gastronomică,

Bal mascat, în carnaval. Litografie de Gavarni (1885).

în ajunul unei perioade lungi, de privațiuni și penitențe.

Partizan prestigios al acestei variante etimologice, scriitor a cărui opțiune atârna greu, în talgerul dilemei, prin aureola poetică, dacă nu și prin autoritatea lingvistică, a fost Lord Byron. În poemul *Beppo*, scris la Veneția, în 1817, Byron ne-a lăsat o generoasă frescă a carnavalului, căreia traducerea lui Virgil Teodorescu (1961), i-a păstrat, intactă, savoarea și umorul ironic:

*Aflați, de n-ați știut, că-n orice țară
De rit catolic, tineri sau bătrini
Sînt veseli și voioși din cale-afară
Cînd mai rămîn vro două săptămîni
Pin' la cișlegi, dau bani de se omoară
Pe pocăinte — și-astfel: servi, stăpîni,
La bal mascat, în cîntec de viori
Petrec, dansînd și bînd din noapte-n zori.*

*Ucșmînte-n fel și chip, ciudate, rare,
Și măști de pretutindeni: turci, evrei
Paiațe și-arlechini, fac zorvă mare,
Romani și greci, iankei, hiriduși, — cum vrei
Poți să te-mbraci, dar nimeni n-are
Să-și bată joc de poți și arhieriei,
Drapîndu-se-n odăjdii. Le e teamă,
Deci: liberi-gînditori, băgați de seamă!*

E CARNAVALU — această sărbătoare.
Adică: — „adio carne”: nimerit
Pe cît socot, căci ei în postul mare
Înfulcă doar pește învechit.

*De ce-n ajunul lui sînt veseli oare?
Nu prea-nțeleg, dar bănu: a sosit
Clița plecării-n navă sau docar:
Prietenii ciocnesc cîte-un pahar*

*Spun bun rămas mîncării pipărate
Și cărnii fripte, căci intrînd în post
Uro patruzeci de zile încheiate
Se vor hrăni cu pește vechi și prost
Ostînd și suduînd pe apucate...*

Departe de a fi de acord cu acest rămas bun adresat savuroaselor fripturi hibernale, alte școli de filologi pretind că au găsit documente și inscripții de prin evul mediu, în care serbările, jumătate creștine și jumătate păgîne, obișnuite în primele săptămîni ale anului și amintind, întocmai, ritualul calendelor, erau numite *cane vale*, alteori *carovale*. O interpretare etimologică atribuită lui Rabelais, transcriere cuvîntul cu ortografia *carneval* și-l face să descindă din formele — *carnis levamen*, *carnelevamen*, *carnelevale*, uzate succesiv pînă la *carneval* și *carnaval*, fără nicio explicație semantică specială. Spre deosebire de Byron, alți etimologi pretind că, în loc să-și ia adio de la carne, numele serbărilor mascate înseamnă tocmai „înghită carne”, printr-o ciudată răsturnare a cuvintelor franțuzești *avale-chair*, pe care le mai transcriu drept *carn avallare*, apoi *canalia* și chiar *carnis privium*. În fine, nu pe ultima treaptă a importanței, ci, dimpotrivă, cu șanse multe de a fi cea mai apropiată de adevăr, găsim interpretarea filologilor

1910. Cortegiu carnavalesc la Nisa

germani, care susțin, în cor, sprijinindu-se pe o argumentare laică, și excluzând relația serbărilor populare de iarnă cu evenimentele calendarului creștin, că vorba Karneval, cum o scriu ei, coboară direct din *carrus navalis*, nume dat de latini serbărilor marinărești: lungi cortegii de bărci, cu flăcări aprinse la pupă, defilau noaptea prin porturi, în timp ce mateloții și oaspeții lor cîntau și jucau pînă-n ziuă. Obiceiul, reluat în lagunele bogatei Veneții, a trecut și pe uscat. În cortegiile ce străbat străzile din Nisa, Köln sau Rio de Janeiro se văd, și astăzi, care alegorice cu silueta pîntecoaselor corăbii pescărești de altădată, împodobite cu flori și făclii, populate de naiade, nereide și sirene, de mateloți și tritoni, deasupra cărora domnește, cu tridentul și coroana de carton, un Neptun a cărui stare amintește îngrijorător, de Bachus.

Dar, indiferent dacă optăm pentru carnevale sau *carrus-navalis*, Carnavalul continuă să-și păstreze enigmatica lui mască. Nu numai numele, ci și originea lui constituie un grav subiect de discorde, printre istoriograful moravurilor publice. În general se admite — dar nu prea se crede — că modernul carnaval descinde direct din saturnalii, din bacanale, din lupercalele romanilor, pentru că se potrivește uneori cu ceremonialul, alteori cu sezonul acelor serbări.

Un istoric german merge mai departe, în explorarea istoriei vechi. El admite că procesiunile în cinstea zeiței Isis, patroana egipteană a fecundității și abundenței — moștenite din vagi ritualuri babiloniene și sumeriene sau, dacă ne luăm și după fanteziile unor savanți mai recent, coborîte din alte planete homioide — s-ar fi strecurat și perpetuat pînă sub straniile măști ale carnavalului. Obiceiuri sălbatice, dar nu lipsite de vrajă, cum erau, la unele popoare, deghizarea bărbaților în femei sau mai adesea în boi și cerbi, a femeilor în bărbați ori, mai adesea, în flori și fluturi, — s-au păstrat și ele, în haotica frenezie libertină a cortegiilor carnavalesci.

Împotriva acestor origini antice și clasice s-au ridicat exegeți de inspirație creștină catolică. Ei preferă să facă din carnaval — probabil pentru că zeii n-au murit niciodată pe deplin și că în adîncul lui se descifrează vestigiile serbărilor păgîne — un descendent legitim al procesiunilor mistice, inițiate și dirijate în evul mediu de clerul francez și spaniol. Burghezii din orașele de pe Rin, care-și încheie, și azi, carnavalul dînd foc unei păpuși arișe — și nu rareori, din greșală, imobilelor învecinate —, moștenesc, fără să-și mai aducă aminte, ritualul arderii efigiilor de vrăjitoare, pe care îl practica închiziția spaniolă. La Toledo se organizau lungi procesiuni nocturne cu oameni mascați, în ale căror rinduri negre licăreau, palide luminările de ceară. Cu greu s-ar putea contesta că „bătălia luminărilor” — *mocoletto* — practică, mai recent, pe

1970. Defilare de carnaval pe Kaiserstrasse, la Frankfurt a. M.

străzile Romei, în nopțile de carnaval, când zeci de mii de oameni mascați încearcă să stingă făclia vecinilor și mulți își dau foc hainelor, nu are aceeași origină, după un proces istoric de firească decadentă.

Sprijinind ideea sorgintei religioase a serbărilor, dar împletindu-le și cu vestigii păgâne, autorii germani conferă carnavalului o genealogie mai recentă, îl consideră forma de stradă, prelungită, a nopții de „lăsata-secului” împletită cu reminiscențe ale nopților valpurgice și cu sărbătorirea nordică a primăverii, în care demonii, prea îndelung îndurați, ai iernii erau arși pe ruguri de paie și cetină în mijlocul unei beții generale.

Oricum, documentele atestă că fie în formele sale primare, fie așa cum ne-a fost descris, în amănunte, de prin secolul al 17-lea, carnavalul a constituit, aproape întotdeauna, o așchie în carnea sistemelor de ordine publică. Împotriva serbărilor populare de primăvară, reeditarea prea evidentă a lupercalelor romane, un conciliu episcopal francez reunit la Auxerre, în anul 578 pronunța — încă de pe atunci! — o interdicție severă. Până târziu, în timpurile noastre, poziția oficială față de carnaval a trecut prin multiple avataruri, mai ales din cauza măștilor. La 9 martie 1399, după un lung și probabil devastator carnaval, regele Charles VI — al Franței a dat un edict prin care interzicea, sub sancțiuni teribile, portul măștilor: „que nul ne portast faux visages”. În schimb la Roma, în carnavalurile interminabile și libertine de la finele veacului al 15-lea, cronicarii răutăcioși afirmau că sub

o mască oarecare se ascundea, adesea, însuși protectorul serbărilor, papa Alexandru al VI-lea, Borgia.

În două patrii ale sale, și-a trăit carnavalul modern cele mai glorioase zile: în orașele libere și bogate ale Italiei, și în Franța. În toate aceste locuri, el a îmbrăcat, la umbra măștilor și a costumărilor, forme adeseori violente, de protest social. Așa se explică „vinătoarea de măști” a autorităților regale franceze. Un edict din 1509 al „Parlamentului din Paris” interzicea — din nou — vânzarea și portul măștilor, precum și intrarea în casele aristocrate a cortegiilor populare de oameni costumați și mascați — denumite momon-uri (a nu se confunda cu monomurile studentești de mai târziu).

În secolele 16 și 17 a plouat la Paris, la Veneția, la Florența, la Roma, cu edicte și ordonanțe care dispuneau să fie arse măștile, să fie amendați și arestați purtătorii lor. Totuși, gășind resurse în setea de libertate, în nevoia de a satiriza sub protecția măștilor și a deghizărilor, abuzurile slujbașilor regali, ridicolul artistocrației decadente și lăcomia marii burghezii negustorești, carnavalul a supraviețuit. Ar putea să ne mire că, îndată după Revoluția franceză, între 1790 și 1798 carnavalul a fost interzis, în Franța, printr-o hotărâre a Consuliilor. Dar istoria, cu ironiile sale involutare, consimnează că după ce a reînviat, fără consuli, timp de aproape două decenii, carnavalul s-a văzut, din nou, amputat între 1815 și 1820, de regii restaurați, care interziceau măștile în mod selectiv, mai ales pe „acelea care ar putea aminti nenorocita epocă a revoluției”.

Mască de carnaval protestatară purtată în 1969 la Rio de Janeiro. Anul acesta măștile au fost interzise...

În sfârșit, un edict municipal din 1880 interzice, la Paris, ca în cortegiile carnavalului să se dea semnale de trompetă, deoarece acestea ar fi putut deruta pe conducătorii tramvaelor, de curînd puse în circulație pe străzile capitalei franceze.

În peninsula, carnavalul a avut o soartă mai bună. Se știa, în veacul al 18-lea, că cele mai frumoase și mai vesele carnavaluri pot fi văzute în orașele italiene, și mai ales la Veneția, și Roma. Este adevărat că Byron, în poemul citat mai sus exclamă:

*„știți oare, -n ce loc
Era mai multă zarvă-n carnaval,
Cîntări mai multe, serenade, joc,
Mistere, haz și-atîtea măști la bal
Că să le-nșir n-aș mai sfîrși de loc?
Veneția, orașul triumfal,
Regină peste mări...*

Dar nu cu același lirism descrisese Goethe carnavalul din Roma. Dimpotrivă. Paginile consacrate acestei serbări în jurnalul de călătorie în Italia sînt amare, străbătute de o lucidă înțelegere a sensului profund, a semnificației sociale pe care o îmbracă, fără să vrea, carnavalul roman al acelor timpuri. Însemnarea din Roma, datată „17 februarie, 1787” o face „seara, după ce nebunia carnavalului s-a potolit”. La 19 februarie revine și scrie: „...azi a fost o zi pe care am trecut-o cu durere între măștile caraghioase”. A doua zi, la 20 februarie, „Miercurea cenușii” (cităm din traducerea recent, publicată de Gh. I. Ciorogaru) Goethe face o incizie necruțătoare a serbărilor: „A trecut și nebunia carnavalului. Iluminația de aseară a fost încă ceva extravagant. Trebuie să fi văzut carnavalul din Roma, ca să scapi pentru totdeauna de dorința de a-l revedea. N-am ce scrie despre el, deși o prezentare verbală ar putea fi amuzantă. Ceea ce te îndispune este absența unei bucurii interioare a mulțimii și lipsa de bani cu care să-și dea drumul puținului chef ce l-ar mai avea. Cei bogați sînt zgîrciți și reținuți, omul de mijloc este destul de sărac, iar poporul sleit. În ultimele zile a fost o zarvă nemăipomenită, dar nici o bucurie pornită din inimă. Cerul, nespus de senin și de frumos, privea și el, nobil și nevinovat, la toate aceste pozne”.

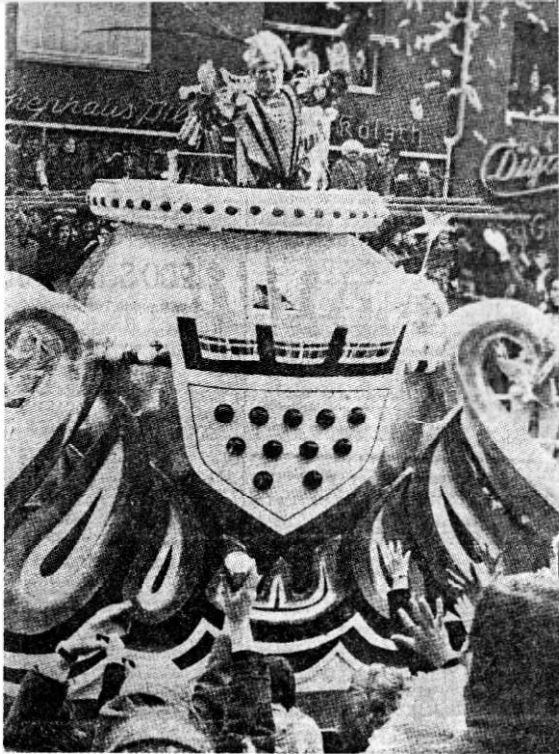
În veacul al 19-lea, carnavalul, din ce în ce mai puțin exuberant, și-a început decadența. S-au întîmplat fenomene noi. În cortegiile de pe străzi și bulevarde au început să defileze care cu reclame industriale. În schimb, măștile s-au refugiat în saloanele de bal și, cîteodată, în teatre. La Comédie Française se reprezintă „în cîinstea Carnavalului”, piesa licențioasă *Don Japhet d'Arménie*, a lui Scarron. Numeroase trupe dau spectacole în piețele publice — cu piese

foarte puțin morale — în timp ce Opera își deschide porțile pentru „marele bal anual”, care va deveni una din cele mai strălucitoare festivități ale Parisului. Întocmai ca „gripa” (care nu este o noutate din anii noștri) epidemia carnavalescă se întinde, între 1870—1880, cu inevitabile trăsături specifice, în toată Europa. La Frankfurt pe Main devine celebru balul vinarilor, iar la München se plătește cu aur un loc la balul berarilor. Opera din Viena încearcă să rivalizeze cu Opera din Paris, dând baluri la care orchestra dirijată de Johann Strauss lansează valsul, dansat de veritabile dar urâte arhiducese imperiale.

De la Viena până la București, n-a fost, niciodată, prea departe. De pe acolo și din acele decenii, a fost importat și la noi carnavalul, într-un registru minor. Prea puține desfășurări de cortegii pe stradă, în rigoarea și neprevăzutul lunii februarie, în schimb o avalanșă de baluri, în care se cînta, se dansa, se bea, ca în *D'ale Carnavalului*. Costumele erau aceleași de pretutindeni. Dinina Mazu „e în costum de polonez: cazăcă cu brandenburguri, mântăluță cu blană, pantalonii în cisme cu carimb; în cap căciulă poloneză cu un pompon mare”... Ca s-o tachineze, Catindatul „își pune masca”. Crăcănel vine „în costum de bal”, apoi „își scoate masca”. Mița Baston apare „în domino albastru cu flori”. Iordache e „turc”. Nae vine „în costum de cazac”. Pe neașteptate, Catindatul are o idee și întreabă: „Costumurile d-voastră sunt de la grandior, ori particulere”? și cînd află că sînt „particulere”, propune să le schimbe cu Nae și Iordache, ca să nu mai poată „Bibicul” să-l „puie față cu nenea Iancu”... Acum îl înțelegem pe Iordache cînd exclamă exasperat: „...De ce mușterii am parte eu astăzi? ...Frumos carnaval!”...

Într-un anumit fel, văzut cu o vagă melancolie, poate că era totuși, frumos, pe atunci, carnavalul din București. La 27 februarie 1890 un publicist povestea că, după ce a îngropat carnavalul „pentru că era lăsată-secului”, s-a dus la bal și a întîlnit „niște ochi negri vii cari să zăreau prin găurile unei măști de catifea și te îmbătau — dacă nu cumva erai — cu privirea lor magnetică”. Baluri erau peste tot: la sala Băilor Eforiei „bal mascat”, la Sala Orfeu „Bal al ștrengarilor” cu „ținuta liberă”. Baluri cu orchestră și mascate la „Otel de France”, la „Coloseul Oppler”, la Jignița, la Sotir, la Roșca și în Sala Franzelarului. „Societatea Comersanților de Beuturi Spirtoase” dădea un bal în sala Teatrului Dacia și, probabil, pentru că n-a murit cu totul carnavalul, s-ar putea să facem o punte peste timp, ca să trecem direct de la balul mascat dat în scop filantropic de Societatea „Fulgerul” a birjarilor din București (februarie 1890) la Balul automobilistilor dat pentru a se alege „Miss Automobil”, la Sinaia (tot în februarie, dar 19...70!).

La Köln (1970) defilează „Prințul carnavalului”.

Măști moderne de carnaval. De la imitația perfectă a chipului, pînă la capul „omului invizibil”

A murit Carnavalul? Vedem doar umbra lui, în nenumăratele comedii, drame, opere, operete, în poemele și romanele sentimentale de epocă sau în studiile de moravuri, care-l situează, cum făcea Benjamin Gastineau „în istoria nebuniilor omenești”? Filozofii și sociologii contemporani îi atestă, indiscutabil, decesul. Jean-Richard Bloch scria,

în 1914 un eseu pentru „mai buna înțelegere a timpului său” care începe cu vorbele: Carnevale è monto!“ Autorul le auzea la Florența, din gura unui „negustor de măști”, care-i vindea o pereche de papuci de casă. „Doar câteva duzini de măști se mai strecoară prin mulțime, în travestiri uzate de mătase sau bumbac și aruncă, cu zgîrcenie, în decolteurile florentinelor, confetti de calitate proastă”, își continua negustorul lamentația. Învăluit, el însuși, de o neașteptată melancolie, Jean-Richard Bloch, depune un buchet pe marmora vechii serbări: „Oare voi putea spune copiilor mei că am trăit carnavaluri vesele? Le voi povesti că am asistat la debutul confettilor și al serpentinelor, așa cum am asistat la începuturile telefonului, ale bicicletei, ale aviației, ale telegrafiei fără fir... Așa cum am văzut pe Mounet-Sully, Sarah Bernhardt, Antoine și pe Wilhelm al II-lea? Și, mințindu-mi propriile mele aduceri aminte, cu lipsa de pudoare pe care o autoriză numai vârsta înaintată, oare le voi spune: Ah!, copii, ce bine ne distram, la cei cincisprezece ani ai mei!”...

Pentru Jean-Richard Bloch, o serbare publică reprezintă o culme în activitatea socială. Ea rezumă civilizația unui popor și simbolizează dominantele gândirii sale. „Iată pentru ce carnavalul a murit! Poezia, eroismul, senzațiile majore, ne sînt furnizate, azi, scria Bloch în 1920, de o săptămînă a aviației, de un miting de grevă, de un scrutin politic”. Între acestea, inutil, demodat, ajuns în zdrențe, Carnevale è morto...

Să fie, oare, adevărată, nota aceasta elegiacă? Nu de mult, poate doar de câteva zile, am citit că la Rio de Janeiro, într-o atmosferă australă, în frenezie și delir, sute de mii de oameni, zeci de mii de elevi ai școlilor de samba, zeci de mii de turiști, au serbat carnavalul. Au cîntat, au dănuțit 24 de ore în șir, au împroșcat, mai ales pe turiștii scoși ca din cutie, cu ouă umplute cu apă rece, grenadă inofensivă dacă nu chiar agreabilă. Săptămîni de-a rîndul, în tristele „favelas” de la periferia frumosului port brazilian, femeile care au absolvit mai de

mult școlile samba prepară, pentru copii lor, faimoasele „ouă cu apă rece”. Scot albușul și gălbenușul cu o pompă minusculă, pun apă-n loc, lipesc orificiul cu ceară și le îngroapă în nisip ud, pînă în seara cînd va începe sarabanda pe străzile din Rio. E ultima bucurie și ultimul act din carnavalul lor. În rest, „serbările” de anul acesta, cu numai 86 de morți, 1.820 de răniți și 17.732 de arestați, în 48 de ore, la un oraș cu 2 milioane de locuitori, au fost mai blînde decît anul trecut. În 1969 „regele carnavalului, Momo I, primul și unicul din lume” a numărat 108 morți, la Rio, și 116, la Sao Paulo. Cum, însă, acest din urmă oraș este foarte comercial și nu-și poate întrerupe ritmul afacerilor pentru bagatele populare, trebuie să precizăm că din cei 116 decedați, pe stradă, 73 au fost victimele automobilelor.

Nu! N-a murit, cu totul, nici Carnavalul de la Köln, unde a fost ales „un prinț”, nici cel de la Nisa, cu „o principesă a Cazinoului”. Chiar la Viena, la Operă, a fost un bal, transmis prin televiziune și telesatelit, pentru ca „toată lumea să danseze cu Austria”.

N-au dispărut nici măștile, nemuritoarele măști, această „față din fața obrazului”, care arborează, mereu, un zîmbet sarcastic, o grimasă de clown bătrîn și trist. „Un carnaval degenerat”, i-ar fi spus Bloch, carnavalului de anul acesta. Un carnaval prudent, în care au fost interzise măștile, la Rio, „de teama demonstrațiilor cu caracter politic și a revendicărilor sociale”.

„Era cel mai vesel carnaval, la Veneția!”... Dar de acolo în anul acesta, n-am avut nici o știre, afară de colecta lansată pentru salvarea orașului din îmbrățișarea perfidă a lagunei... „Nu vezi lumini, n-auzi cîntări de baluri!”...

Oare ce vom povesti copiilor noștri? Că am asistat, de departe, la ultimele tresăriri ale carnavalului agonizant, în anul în care am văzut, de aproape, patru oameni cum s-au plimbat pe Lună, în costume bizare?...

Mascaradă de carnaval (Fastnacht). Gravură pe lemn de Pieter Breughel cel Bătrîn (1525—1569)

